

GIMTOSIOS KALBOS INTERFERENCIJOS TESTAVIMO KLAUSIMU

A. ŠURNAITĖ

Testai, kurie padeda nustatyti gimtosios kalbos neigiamą įtaką – interferenciją, reikalingi tiek rengiant užsienio kalbų mokymo programas, vadovėlius ir kitas priemones, tiek dėstant užsienio kalbas, tiek ir jų mokantis. Žinant, kuriuose kalbos lygmenyse ir kuriuos kalbos vienetus mokantis gimtoji kalba interferuoja, galima tiksliau numatyti tų vienetų pateikimo eilę ir būdus bei laiką, skiriamą jiems išmokti. Užsienio kalbas dėstant ir jų mokantis, sutaupoma daug laiko bei energijos, pasiekiami geresnių rezultatų, jeigu ne tik dėstytojai, bet ir studijuojantieji iš anksto žino, kuriais atvejais gimtoji kalba stipriau interferuoja.

Šiame straipsnyje siekiama aptarti, kaip parengti testus, kurie padėtų nustatyti lietuvių kalbos interferencijos atvejus, mokantis anglų kalbos gramatikos.

Interferencijos sferą galima nustatyti, kontrastyviai gretinant abiejų kalbų sistemas arba analizuojant besimokančiųjų užsienio kalbas tipines klaidas. Šiame straipsnyje aptariamų testų objektas (t.y. interferuojami gramatikos reiškiniai, įjungti į testus) buvo atrinktas antruoju būdu.

Numačius testų objektą, susipažįstama su anglų k. žiniomis ir įgūdžiais tų asmenų, kurie turės testus atlikti. Taip daroma, siekiant dviejų tikslų. Pirma, kad būtų galima parengti norimo lygio (sunkumo) testus: jeigu jie skiriami, sakysime, stojamiesiems egzaminams, tai turi padėti atrinkti pajėgiausius kandidatus; jeigu testai naudojami mokymosi metu, tai gali padėti, pavyzdžiui, nustatyti (parodyti), kaip lietuvių k. interferuoja, kai anglų k. mokosi vidutinio pajėgumo studentai. Antras tikslas – parengti tokius testus, kurie parodytų, kaip lietuvių k. interferuoja, mokantis kurį nors gramatinį reiškinį. Sakysime, testu norima sužinoti, ar lietuvių k. interferuoja, vartojant tam tikrus anglų k. laikus. Jeigu sakiniuose, kurių kiekvienam testuojamieji turi atrinkti vieną iš keturių pateiktų laikų, bus jiems nežinomų leksinių vienetų ar gramatinių reiškinų, testų rezultatai bus klaidinantys – manysime, kad testuojamieji atrinko netinkamus laikus dėl lietuvių k. interferencijos, o iš tikrųjų jie klydo, kadangi nesuprato pateiktų sakinių prasmės.

Pastaruoju metu gausu literatūros, nagrinėjančios pagrindi ius testų sudarymo principus, todėl šiame straipsnyje jų nenagrinėsime. Tik paminėsime, jog, rengiant žemiau aptariamus testus, buvo siekta, kad: 1) kiekvienas testas turėtų aiškų tikslą, 2) jis tikrintų lietuvių k. interferenciją tik vieno kalbos vieneto požiūriu, 3) testuojamajam būtų lengva suprasti, kaip jį atlikti, 4) testas būtų ekonomiškasis tiek atlikimo, tiek rezultatų patikrinimo atžvilgiu, 5) tuo pačiu metu jį galėtų atlikti numatytos apimties testuojamųjų asmenų grupė.

Žemiau aptariami testai, pažymėti a), buvo pateikti anglų k. studijuojantiems III kurso studentams ir vidurinių mokyklų su sustiprintu anglų k. dėstymu X – XI

klasių moksleiviams, o testai, pažymėti b), buvo skirti eilinių vidurinių mokyklų ir vidurinių mokyklų su sustiprintu anglų k. dėstymu X–XI klasių moksleiviams. Tuo pačiu metu šiuos testus gali atlikti tiek testuojamųjų asmenų, kiek jų yra patalpose.

a) Testas anglų kalbą studijuojantiems III kurso studentams ir vidurinių mokyklų su sustiprintu anglų kalbos dėstymu moksleiviams.

Dėstant anglų k., pastebėta, kad, sudarydami neigiamąją būdvardžių formą, lietuviai linkę plačiau vartoti priešdėlį *un-*. Tikriausiai jie asocijuoja minėtąjį *un-* su lietuvišku priešdėliu *ne-* todėl, kad lietuvių kalba neturi neigiamo priešdėlio variantų, kurių pasirinkimas priklausytų, kaip anglų k., nuo žodžio pradžios fonetinės sudėties (pvz., *im-possible*, *im-probable*, *ir-regular*, *ir-responsible*, *il-literate*, *il-legal*, *un-certain*, *un-able* ir t. t.).

Rengiant šį testą, buvo atrinkta 44 anglų k. būdvardžiai, iš kurių 27, dažniau vartojami, pateikti teste, skirtame moksleiviams. Iš šių būdvardžių 7 vartojami su priešdėliu *in-*, 3 – *ir-*, 8 – *im-*, 2 – *un-* ir 7 – su *dis-*. Teste, skirtame studentams, pateikti visi 44 būdvardžiai, iš kurių 17 rečiau vartojami, ir moksleiviai galėjo jų nežinoti. Visi būdvardžiai buvo surašyti stulpeliu žemyn taip: pirmame priešdėlis *in-*, II – *ir-*, III – *in-*, IV – *dis-*, V – *im-* ir t. t. Šalia kiekvieno būdvardžio pateikti visi šeši priešdėliai langeliuose. Testuojamieji turėjo pažymėti tinkamą duotajam būdvardžiui priešdėlį pliusu, pvz., obediani

un-	im-	ir-	+	dis-	il-	im-
-----	-----	-----	---	------	-----	-----

Lentelė

Testo a) rezultatai

priešdėliai	un-				in-		ir-		im-		dis-		il-		neži- nojo	
	s	%	m	%	s	m	s	m	s	m	s	m	s	m	s	m
testuojamieji																
būdvardžiai																
partial (<i>im-</i>)	12	15	18	27	3	2	–	–	–	–	–	2	–	–	4	23
religious (<i>ir-</i>)	10	38	27	38	–	3	–	–	–	–	–	2	–	–	5	6
human (<i>in-</i>)	9	34	48	68	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	2
respectful (<i>dis-</i>)	13	50	39	55	2	4	4	15	–	2	–	–	–	–	1	2
polite (<i>im-</i>)	8	30	29	41	1	4	–	–	–	–	–	1	–	–	–	7
honest (<i>dis-</i>)	10	38	19	27	–	1	–	–	–	–	–	–	–	–	–	5
sufficient (<i>in-</i>)	12	47	33	47	–	–	–	–	–	–	–	3	–	–	5	13
proper (<i>im-</i>)	14	53	41	58	3	–	1	–	–	–	–	–	–	–	4	11
sincere (<i>in-</i>)	16	61	41	58	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	2	11
responsible (<i>ir-</i>)	13	50	32	43	1	2	–	–	–	–	–	1	2	–	4	1
trustful (<i>dis-</i>)	12	47	41	58	–	2	–	1	–	1	–	–	–	–	1	8
offensive (<i>in-</i>)	12	47	18	25	–	–	–	1	–	–	–	3	14	–	8	23
resistable (<i>ir-</i>)	8	30	20	28	3	9	–	–	–	–	–	1	–	1	–	12

Pastaba. s – studentai, m – moksleiviai; tik *un* – klaidingo vartojimo dažnumas išreikštas procentais, nes, vartojant šį priešdėlį, pasireiškia interferencija.

II. Anglų kalbos veiksmažodžių laikų vartojimas

1. The Present Perfect vartojimui

– Where is the dictionary?

– I _____ it on the shelf (already).

- | | |
|---------------|------------|
| a) am putting | c) put |
| b) have put | d) had put |

Iš 88 moksleivių 58 (57,8%) neparinko teisingo laiko. Čia pateikiami tik tų b) tipo testų rezultatai, kuriuos atliko didesnis moksleivių skaičius.

2. The Present Continuous vartojimas

– Where is Jane?

– She _____ something in the kitchen.

- | | |
|-------------|-------------|
| a) is doing | c) did |
| b) had done | d) has done |

Iš 88 moksleivių 38 (45,4%) suklydo.

3. The Past Perfect vartojimas

– Will Tom speak to the teacher?

– He said he _____ to him the day before.

- | | |
|---------------|-----------------|
| a) has spoken | c) had spoken |
| b) spoke | d) was speaking |

Iš 88 moksleivių 30 (34%) suklydo.

III. SINTAKSĖ

1. Tiesioginio sakinio žodžių tvarka

– Will your cousin meet his parents at the bus stop?

– No, he won't. _____

- | |
|---|
| a) His parents he will meet at the station. |
| b) He will his parents meet at the station. |
| c) At the station his parents he will meet. |
| d) He will meet his parents at the station. |

2. Bendrojo klausimo sudarymas

– Kate is at the concert.

– _____ to concerts every Saturday?

- | | |
|------------------|----------------|
| a) Does she goes | c) Does she go |
| b) Goes she | d) Do she goes |

Iš 88 moksleivių 26 (29,5%) suklydo.

3. Tiesioginio ir netiesioginio papildinio vieta sakinyje

– Will you show _____ ?

– No, I shall not.

- | | |
|--------------------|-----------------------|
| a) Mary the letter | c) Mary to the letter |
| b) the letter Mary | d) to Mary the letter |

Kaip ir Pimslerio testuose, šiuose sakiniuose tik vienas iš keturių variantų yra teisingas, o kiti trys arba iš dalies, arba visiškai klaidingi. Klaidingi variantai paimti iš moksleivių ir iš ką tik įstojusių į aukštąsias mokyklas studentų darbų.

Patikrinti, ar kuris nors testas, skirtas gimtosios k. interferencijai nustatyti, yra tinkamas, matyt, galima, remiantis tais asmenimis, kurie duotajame mokymo si etape gerai moka ir užsienio, ir gimtąją kalbą. Mat, pastebėta, jog interferenciją sunku įveikti tiems asmenims, kurie netaisyklingai kalba gimtąja kalba ir todėl neįstengia izoliuoti jos nuo studijuojamos užsienio k.³ Studentai ir moksleiviai, kurie teste pasiekė geriausius rezultatus, turi neblogus pažymius ne tik iš minėtų kalbų, bet ir iš visų dalykų. O besimokančiųjų anglų ir lietuvių kalbos tik patenkinamai, testų rezultatai buvo prasti. Pavyzdžiui, už pirmąjį testą (44 būdvardžiai) geriausi studentai surinko po 28–29 plusus, o moksleiviai (27 būdvardžiai) – po 15–17 plusų. Silpniausi studentai surinko po 15–16 plusų, o moksleiviai – tik po tris.

Visi čia aptarti testai skirti kuriam nors vienam kalbos vienetui ir tikrina testuojamųjų sugebėjimą slopinti lietuvių kalbos interferenciją, parenkant teisingą variantą. Jie parodo ne tai, kaip testuojamieji iš tikrųjų pajėgia išvengti interferencijos, kalbėdami ar rašydami anglų k., o tai, ką jie mano tikrai sugebą. Juk dauguma kalbinių įgūdžių (ypač aukštesnėje mokymo pakopoje) esti intuityvūs, kalbančiųjų nesuvokti. Vadinas, tokie testai ir negali būti taikomi studijuojančiųjų kalbinių įgūdžių lygiui nustatyti. Pirmiausia jie taikytini žemesnėse mokymo pakopose (prirėikus, žinoma, ir aukštesnėse) ir turėtų padėti studijuojantiems slopinti gimtosios kalbos interferenciją. Stojamuosiuose egzaminuose testai praversėtų kaip priemonė, padedanti atrinkti asmenis, kurie intuityviai ar sąmoningai geriausiai sugeba atsispirti gimtosios kalbos interferencijai.

Vilniaus V. Kapsuko universitetas
Anglų kalbos katedra

Įteikta
1975 m. rugsėjo mėn.

TESTING NATIVE LANGUAGE INTERFERENCE

A. ŠURNAITĖ

Summary

The interference of the Lithuanian language in teaching and learning the negative form of English adjectives, the indefinite and negative adverbs, the Present Perfect, the Present Continuous, the Past Perfect, the word order of affirmative and interrogative sentences have been discussed in the present article. These tests can be helpful when making text-books, teaching programs and other aids but cannot test the learners' competence in English.

³ Uriel Weinreich. *Languages in Contact*. The Hague—Paris, 1968, p. 3.